

❑ **Qızılağac Milli Parkı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 26 sentyabr tarixli sərəncamı ilə Qızılağac Dövlət Təbiət Qoruğunun balansında yaradılıb. Milli parkın yaradılmasında əsas məqsəd flora və fauna növlərinin qorunub saxlanılması, bərpası, təbii komplekslərin mühafizəsinin gücləndirilməsi, ekoloji monitorinqin həyata keçirilməsi, elmi-tədqiqatların aparılması, turizm və istirahət üçün mərkəzlərin yaradılması, habelə əhalinin ekoloji cəhətdən maarifləndirilməsinin təşkilidir.**

Azərbaycanda xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin sahəsinin daha da genişləndirilməsi üçün ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Belə ki, 2003-cü ilədək bir milli parkı belə olmayan respublikamızda hazırda 10 milli park, 10 dövlət təbiət qoruğu və 24 dövlət təbiət yasaqlığı fəaliyyət göstərir. Bu da ölkə ərazisinin 893 min hektarını təşkil edir. Təbii ki, bu, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin Azərbaycan təbiətinə davamlı diqqətinin bariz ifadəsidir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən başlayan təbiətə böyük dəstək son 16 ildə uğurla davam etdirilib, ekoloji qanunçuluğun bazası möhkəmləndirilərək, dünya ekoloji standartları səviyyəsinə qaldırılıb. Qızılağac qoruğuna milli park statusu verilməsi də buna parlaq nümunədir. Qızılağac Milli Parkının yaradılması da ölkə rəhbərinin respublika ekologiyasına göstərdiyi xüsusi diqqətin təzahürüdür. Ümumiyyətlə, dövlətimizin başçısı təbiətin qorunmasına hər zaman həssas münasibət göstərir. Bu, eyni zamanda, insanların sağlamlığına verilən ən ümdə dəyərlərdən biridir.

Təbiətə həssas münasibət Qızılağac Milli Parkının inkişafını sürətləndirir, buradakı canlıların həyat tərzini daha da yaxşılaşdırır, eyni zamanda, dünyanın ən mötəbər təşkilatlarının nümayəndələrinin, alimlərinin belə bir ecazkar məskənə həvəslə gəlmələrini, təbiətin fərəhini, sevincini yaşamalarını şərtləndirir. Təsadüfi deyil ki, bir müddət bundan əvvəl BMT-nin nümayəndələri ölkəmizdə səfərdə olarkən Qızılağac Qoruğunun (Milli Parkının), onun ekosisteminin mühafizəsini yüksək dəyərləndiriblər, həmçinin bu bölgədən nümunəvi bir ekoməkan kimi ayrılımlarından məmnunluqlarını bildiriblər.

Qızılağac Milli Parkının qeyri-adi gözəlliyi qarşısında heyranlığını gizlədə bilməyən dünya şöhrətli çex alimi, Karlovo Universitetinin professoru

beynəlxalq əhəmiyyətli qoruq sırasına daxil edilib. Ərazisi müxtəlif təbii landşaft sahələrindən ibarət olan qoruğun əsas hissəsini su akvatoriyası, cəngəlliklər və quru sahələr təşkil edir. Parkda 370 növ, 4 az yayılmış, həmçinin Qafqazın 3 endemik növləri, hibrid qovağı, Qrosheym zəncirotu və sapa oxşar bağayarpağı yayılıb.

Qızılağac Parkının zəngin təbii landşaftı və iqliminin mülayimliyini dünyanın müxtəlif yerlərindən quşların bura gəlməsinə səbəb olub. Uraldan, Tundradan, uzaq Sibirdən, Avropadan və başqa yerlərdən uçub gələn qırmızıdöş qaz, ağ durna, qu quşu, qızıl quş, qızıl qaz və s. qoruqda qışlayır. Misir, İraq, Sudan,

quşlar təbiətimizin əvəzsiz inciləridir. Talış dağlarının meşə qurşağında, qayalarda və ağaclarda yuva quran adi qızılquşlar Qızılağac körfəzində, Ağ göldə, Azərbaycanın digər ərazilərində qışlayır, göyərçin, ördək və zağalarla qidalanırlar.

Ölkəmizin ərazisində adi qızılquşların bir neçə növü vardır. Aranda, dağlarda, Qızılağac Milli Parkında bəzən daimi, bəzən isə müvəqqəti məskən salan şahinlər "quşların cəngavərləri, igidləri" adlandırılır. Onların qorunmasına, nəslinin kəsilməsinin qarşısının alınmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Yeri gəlmişkən, Ovçuluq Təsərrüfatlarının İdarə Edilməsi və

quşları əvvəllər Qızılağac Parkından uçub gedərək, yay dövrünü başqa ölkələrdə keçirirdilər. Son illərdə isə vəziyyət dəyişib. Maraqlıdır ki, həmin quşlar indi Qızılağacda həmişəlik məskən salıblar. Əlbəttə, bu, son vaxtlar Qızılağac Milli Parkında quşların mühafizəsi, artırılması, normal qaydada yemlənməsi, bir sözlə, hər cür qayğı ilə əhatə olunmasının məntiqi nəticəsidir.

Bir vaxtlar Qızılağac Qoruğuna dünyanın müxtəlif yerlərindən elmi-tədqiqat məqsədilə gələn alimlər buradakı qeyri-sağlam şəraitdən narazı qalırdılar. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin yeni rəhbərliyinin səmərəli fəaliyyətindən sonra möv-

Qızılağac Milli Parkının yaradılmasından 1 il ötür

Yeni Zelandiya və digər yerlərdən də bura yazda yuvalamaq üçün əsrindimdiklər, sarı və böyük Misir vağları, qırıldaqqlar uçub gəlirlər. Eyni zamanda, burada sultan toyuğuna,

Ovçuluq Fəaliyyətinə Dövlət Nəzarəti Xidmətinin əməkdaşları Qızılağac Milli Parkının ekosisteminin qorunması üçün ciddi iş rejimində işləyirlər.

Burada mühüm bir cəhətə də toxunmaq istədim. Lisenzi-

cud vəziyyət də kökündən dəyişildi. Başlıcası, respublikada xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin genişləndirilməsinə, flora və faunanın daha da zənginləşməsinə dövlət qayğısı artırıldı.

Miroslav Şvatora söhbət zamanı deyib: "Biz hardayıq?!. Nağıllar aləmində, yoxsa təbiətin qoynunda? Bura, sanki, təbii konservatoriyadır".

M.Şvatoranın bildirdiyinə görə, o, bu parkdakı nadir təbiət incilərinin bəzi növlərini heç yerdə görməyib.

Yeri gəlmişkən, Qızılağac qoruğunun mühüm tarixi-ekoloji hadisə olması ilə bağlı bəzi məqamlara da toxunmaq istədim. Belə ki, hələ XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın ərazisində Xəzər dənizi boyu su-bataqlıq quşlarının Cənub istiqamətində miqrasiyası müəyyənləşdirilib. Onu da xatırladım ki, Qızılağac körfəzi miqrasiya edən quşların qışlaması üçün mühüm önəm daşıyır. Bax ələ buna görə də sözügedən dövrdən etibarən həmin ərazinin qorunması zərurəti yaranıb, 1913–1914-cü illərdən sonra Qızılağac körfəzi xüsusi qorunan ərazi kimi mühafizə olunub. Həmin əraziyə yasaqlıq statusu isə 1926-cı ildə verilib, bununla da ovçuluğa məhdudiyyət qoyulub.

Onu da deyim ki, keçmiş SSRİ Xalq Komissarları Sovetinin 3 iyun 1929-cı il tarixli qərarı ilə Qızılağac körfəzi Xəzər dənizinin ətraf sahil zolağı ilə birlikdə qoruq elan edilib. Bu ərazidə hər cür təsərrüfat fəaliyyətinə də qadağa qoyulub. Qoruqda əvvəl flora və faunanın qorunmasına diqqət yetirilib. Sonradan isə elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasına başlanılıb. Qoruğa dünyanın tanınmış elm adamları, ornitoloqlar, ixtioloqlar və hidroloqlar dəvət olunublar.

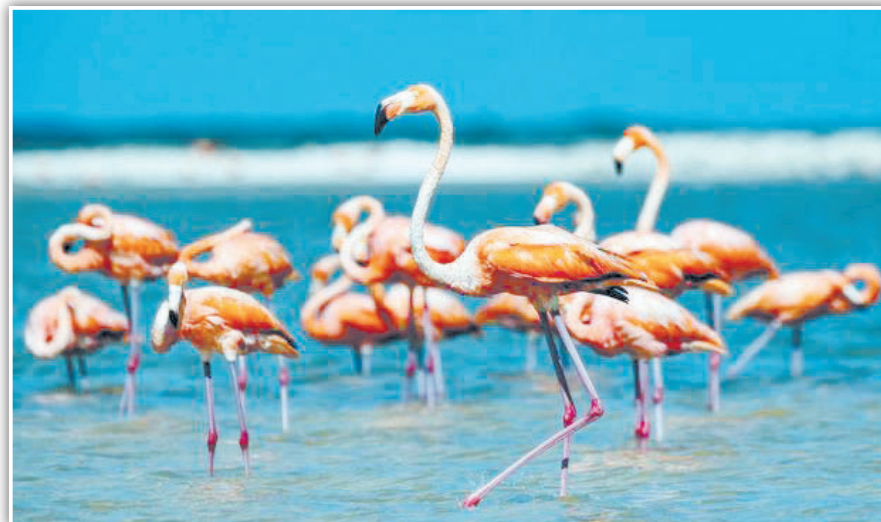
Hazırda isə Xəzər dənizinin cənub-qərbində yerləşən və park statusu alan Qızılağac Milli Parkının ərazisi Azərbaycan Prezidentinin müvafiq sərəncamı ilə 99 min 60 hektara çatdırılaraq, Böyük Qızılağac körfəzini və Salyan düzünün bir hissəsini əhatə edir. Qoruq Lənkeran, Masallı, Neftçala rayonlarının əraziləri ilə həmsərhəddir.

Qızılağac qoruğu 1976-cı ildə "Su-bataqlıq yerləri Konvensiyası"nın (Ramsar) suətrafı və suda üzən quşların məskunlaşması üzrə 12

turaca, dovdağa, qulara, qızılboğaz vəhşi qaza, çöl qartalına da rast gəlmək olur. Parkın ərazisində 270 növ quş məskunlaşır. Bu quşların 25 növü nadir quşlar kimi "Qırmızı kitab"a daxil edilib. Qoruqda məməlilərin, sürünənlərin, suda-quruda yaşayanların və həşəratların bir çox növü yaşayır. Su hövzəsində isə 54 növdən çox balıq (siyənək, çəki, kütüm, kefal və s.), eyni zamanda, Xəzər suitisi məskunlaşıb.

Qızılağacın nadir bioresurslarından danışarkən, qızılquşlar fəsiləsindən olan bəzi quşlara da diqqət yetirmək istədim. Bunun aktuallığı bir də onunla bağlıdır ki, son vaxtlar bəzi xarici turistlər həmin quşlara xüsusi maraq göstərir, onları

ya almaq hələ istənilən ovçuluq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq demək deyil. Ovçular təkcə kəmiyyəti deyil, həm də keyfiyyəti unutmalıdırlar. Onların ov ərazilərinə girişi və çıxışı nəzarətdə saxlanılmalıdır. Ov ancaq icazə verilən ərazilərdə edilməli, nəzərdə tutulan miqdarla kifayətlənilməli və adları qeyd olunan quşlar və heyvanlarla məhdudlaşdırılmalıdır. Nadir quşları, heyvanları ovlamaq, onları qanunsuz ələ keçirtmək qəti qadağandır. Buna görə də Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən nadir quşların mühafizəsi, brakonyerlik hallarının qarşısının alınması və bu sahədə nəzarətin həyata keçirilməsi

müxtəlif yolla ələ keçirmək istəyirlər. Yolverilməz olan bu işdə yerli işbazlar onlara dəstək olaraq xüsusi canfəşanlıq göstərirlər. Təbiətimizin əvəzsiz zənginliyini şəxsi maraqlarına dəyişirlər. Ona görə də qeyd edilən məsələ ciddi nəzarətdə saxlanılmalıdır.

Yeri gəlmişkən, adi qızılquş (şahin) gözəlliyinə, nadirliyinə və "bacarığına" görə ovçularımızın, daha çox brakonyerlərin diqqətindən yayınmır. Adı "Qırmızı kitab"a düşən bu

məqsədlə ciddi tədbirlər planı hazırlanaraq, həyata keçirilir. Şübhəsiz ki, belə bir məsələdə ekoloji maarifləndirmənin gücləndirilməsi də mühüm önəm daşıyır.

İnsanlar kimi, heyvanlar və quşlar da diqqəti, nəvazişi sevirilər. Onlar insanlardan mehriban ünsiyyət görəndə yaşadıkları yerlərə daha möhkəm bağlanırlar, qayğı hiss etdikləri insanlardan uzaqlaşmırlar. Bu həqiqəti xatırlatmaq təsadüfi deyil. Belə ki, qu

Təxminən, üç ay əvvəl müxtəlif dövlət vəzifələrində çalışan Firdovsi Məmmədov Qızılağac Milli Parkının direktoru təyin olunub. Söhbət zamanı o, dedi: "Parkda quşların mühafizəsi sahəsində görülən işlər günün tələbləri səviyyəsindədir. Mütəxəssislər tez-tez 1 saylı Regional Ekologiya və Təbii Sərvətlər İdarəsinin əməkdaşları ilə birlikdə ərazi ilə həmsərhəd olan kəndlərə gedir, quşların qorunması ilə əlaqədar maarifləndirmə işi görürlər. Parkın elmi işçiləri də təbiət incilərinin qorunmasında fəallıq göstərir, yüngün təhlükəsizliyi tədbirlərini genişləndirirlər".

Hazırda parkda əsas diqqət balıqların kürü töküblə nəsli artırılması üçün əlverişli şəraitin yaradılmasına yönəldilib. Bu məqsədlə qoruğun ərazisində mövcud olan şirin su kanalları təmizlənir, balıqların rahat kürü tökməsi üçün əlverişli şərait yaradılır. Eyni zamanda, həmin kanalların dəniz ilə birbaşa əlaqəsinin bərpası diqqətdə saxlanılır.

Bütün bunlarla bərabər, brakonyerlərlə ciddi şəkildə mübarizə aparılması əsas fəaliyyət meyarı kimi qəbul edilib. Bu məqsədlə ekoloji maarifləndirmə tədbirlərindən maksimum şəkildə istifadə olunur.

Son vaxtlar təbiətin qorunması sahəsində mühüm irəliləyişlər nəzərə çarpır. Ancaq etiraf edək ki, ekologiyaya, yaşıllığa qanunsuz müdaxilələrin kökü hələ tam kəsilməyib. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin rəhbərliyi fəaliyyətini dövlət başçımızın ekoloji tələblərinə uyğun qurur, təbiətin mühafizəsi ilə bağlı ölkə rəhbərinin mühüm tapşırıq və tövsiyələrini meyar kimi qəbul edir, müasirliyi və müntəzəqqi metodları dəstəkləyən işgüzar bir ekoloji nəsil formalaşdırmaqda önəmli addımlar atır.

Bəxtiyar HÜSEYNOV,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, ekoloq